

Використання об'єктів природно-заповідного фонду в екологічному туризмі на прикладі Кіровоградської області

Савченко Ю.В.

Науковий керівник - Сонько С. П. професор, доктор географічних наук, завідувач кафедри екології та безпеки життєдіяльності.

Уманський національний університет садівництва

Сучасна індустрія туризму - одна з найбільших високоприбуткових і найбільш динамічних галузей світового господарства. Головні причини цього - постійно зростаючий попит на подорожі і відносно високий рівень рентабельності галузі. У більшості країн світу туризм відіграє значну роль в економіці, стимулювання соціального розвитку регіонів, наповнюваності державного бюджету. На частку туризму припадає близько 10% світового валового національного продукту, світових інвестицій, всіх робочих місць і світових споживчих витрат.

Метою дослідження є: систематизація, накопичення і закріплення знань про проблему «екологічний туризму на території Кіровоградської області».

Постановка мети дослідження зумовила необхідність вирішення наступних взаємопов'язаних завдань:

- Дослідження теоретичних основ, які розкривають поняття екологічного туризму як системи, управління екологічним туризмом, економічної оцінки заходів, пов'язаних з екологічним туризмом;
- Виявлення негативного впливу екологічного туризму;
- Виявлення та аналіз тенденцій взаємин між екологічним туризмом та населенням;
- Визначення напрямів практичної реалізації концепцій екологічного туризму.

Предметом дослідження є: природно – заповідний фонд Кіровоградської області.

Об'єктом дослідження є: природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки.

Екологічний туризм (англ. ecotour, ecotourism) - порівняно нове поняття в туристичній діяльності. Основна причина виникнення екологічного туризму знаходиться у невідрегульованості відносин у системі «суспільство-природа», або в туристичній інтерпретації - «туризм-екологія». Саме орієнтацією на екологічну складову можна пояснити підвищену увагу в останні роки до відвідування місць з незмінним або мало зміненим природним середовищем. Численні опитування туристів свідчать, що серед провідних мотивів туристських подорожей на перший план все більше виступає прагнення людей до спілкування з природою. Звідси походження близьких за змістом понять «м'який туризм» (soft tourism, або розширений варіант nature tourism with a soft

touch - дослівно: природний туризм з м'яким дотиком до природи)², «зелений туризм» .

Саме такий вид туризму збираються розвивати на Кіровоградщині. Учасники круглого столу який відбувся в місті Кіровоград, серед яких чиновники, науковці, вчителі, громадські діячі, представники туристичної фірми і, зрештою туристи, стверджують, що сьогодні екотуризм здебільшого розглядається як відпочинок на природі, зокрема на охоронних територіях. Насправді екологічний туризм - більше, ніж відпочинок, це і виховання, і самоосвіта, й допомога рекреаційним зонам.

Учасники зібрання надали інформацію про розвиток еко- та сільського зеленого туризму на Кіровоградщині, оскільки зазначений напрямок розвитку є особливо актуальним для такого проблемного (депресивного) регіону. Область має свої особливості, зазнає впливу як позитивних, так і негативних факторів. Серед сприятливих: зростаючий попит мешканців великих міст та іноземців на відпочинок у сільській місцевості; вигідне транспортно-географічне положення області; унікальна історико-етнографічна спадщина сіл (на Кіровоградщині існує 5940 об'єктів, які входять до потужного комплексу культурно-історичних пам'яток); достатній природно-ресурсний та трудоресурсний потенціал; сприятливі природно-кліматичні умови; можливість надання комплексу додаткових послуг з організації екскурсій, риболовлі, катання на конях тощо; потенційні можливості розширення мережі природно-заповідного фонду. На прикладі Олександрійського району можна відзначити три найбільших заповідних об'єктів. Це такі як:

1) Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Лікарівський»; Місцезнаходження Кіровоградська область Олександрійський район с. Лікарівка. Загальна площа 70 га. Знаходиться у віданні Олександрійського кінзаводу №174. Це частина Березівської балки, де збереглась у природному стані степова рослинність. Зростають ковила Лессінга, ковила волосиста, сон чорніючий. На заповідній території забороняється:

- проведення такої господарської діяльності яка може спричинити шкоду заповідному об'єкту та порушити екологічну рівновагу;
- збір рідкісних та занесених до Червоної книги України видів рослин;
- мисливство;
- організація місць відпочинку, стоянок автотранспорту, розведення вогнищ.

2) Комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Кам'яна стінка»; Об'єкт розташований: Кіровоградська область, Олександрійський район, с. Андріївка. Загальна площа 18 га. Створена з метою збереження у природному стані ландшафтної ділянки, що поєднує різні екотопи. На заповідній території забороняється:

- Сінокосіння та розорювання земель;
- Знищення та відлов всіх видів тварин;

3) Ландшафтний заказник місцевого значення «Велика і Мала скелі». Місце знаходження Кіровоградська область, Олександрійський район, с. Протопопівка. Площа 15га. Створений з метою збереження типового для

Кіровоградщини комплексу лучно – степових та заплавних ценозів. В заказнику забороняється:

- Будь-яке будівництво, що може вплинути на зміну характеру місцевості;
- Розвідувальні, підривні роботи, розробка всіх видів корисних копалин;
- Використання хімічних засобів боротьби зі шкідниками та хворобами рослин, за винятком окремих ситуацій.

Отже, зі створенням заповідних зон будуть збережені умови для охорони та збереження цінного природного ландшафту з цінними гідрологічними, флористичними та фауністичними особливостями, та позитивно вплине на навколишнє природне середовище в Олександрійському районі.

Проте, Кіровоградщина є одночасно і досить проблемним регіоном у рекреаційно - туристичному аспекті. Стримуючими факторами розвитку сільського туризму в області виступають:

- відсутність належного правового забезпечення розвитку даного виду туризму;
- відсутність механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу області для потреб туризму;
- низький рівень інфраструктури та комунікацій;
- недостатній рівень кадрового та рекламно-інформаційного забезпечення;
- епізодичність дороговказів про місця розташування музеїв в області;
- відсутність об'єктів природно-заповідного фонду вищої категорії заповідання, що мінімізує розвиток зеленого сільського туризму;
- незадовільний стан більшості культурно- історичних пам'яток на території області;
- недостатня кількість розроблених туристичних маршрутів у межах області.

Якщо природа Кіровоградщини має великий потенціал для розвитку екотуризму, то соціально-економічний потенціал нашої області для розвитку цього виду туризму дуже незначний. Такий чинник, як низький рівень екологічної свідомості туристів, є причиною багатьох варварських вчинків і свідчить про неготовність населення займатися екологічними видами туризму. Відсутність кваліфікованих кадрів призводить до того, що мало хто з туроператорів хоче займатися такою діяльністю, а якщо хтось і береться, то його дії не зовсім відповідають принципам екотуризму. Ще одним чинником, який зменшує перспективи розвитку екотуризму в Україні взагалі та на Кіровоградщині зокрема, є недосконала законодавча база, яка відштовхує як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. У нормативно-правовій базі з питань туристичної діяльності практично відсутні питання екології та забезпечення зменшення негативного впливу туристичних підприємств на довкілля.

Підсумовуючи роботу круглого столу, учасники зазначили, що, незважаючи на наявність значних передумов для розвитку екологічного туризму та велике суспільне значення цього виду діяльності для регіону, і особливо його сільської місцевості, необхідно розробити туристичні маршрути різного типу та складності, впровадити практику активного відпочинку (“на замовлення”) - спортивне рибальство, мисливський туризм, водний, вело- та кінний туризм тощо. Розвиток екотуризму та сільського зеленого туризму повинен стати

об'єктом пильної уваги місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також привабливим полем діяльності для діяльних, активних і творчих селянських родин.

Висновок

В даний час Екологічний туризм представляє собою один з найбільш швидкозростаючих секторів індустрії туризму. За деякими оцінками, екологічний туризм охоплює вже більше 10-15% туристського ринку, а темпи його росту перевищують відповідні темпи у всій індустрії туризму. При належному плануванні та управлінні ЕТ може бути важливим джерелом економічних вигод у рівній мірі для урядів, приватних підприємств та місцевих спільнот. Одночасно він може служити ефективним інструментом охорони природних і культурних цінностей. Мережа природно – заповідного фонду області станом на 1 грудня 2006 року включає в себе 178 заповідних територій. Із них 26 територій мають статус загальнодержавного значення, решта 152 – місцевого значення.

Враховуючи значну територію області можна сказати, що в ньому ще достатньо мальовничих територій які можуть претендувати на оголошення їх заповідниками. Закріплюється позитивний імідж області на ринку туристичних послуг, зростає туристичний потенціал унікальне поєднання історико-архітектурних пам'яток та мальовничих ландшафтів - це і є гармонійний образ Кіровоградщини.

Використана література:

- 1) Воронцов А.П. Раціональне природокористування. Навчальний посібник для ВНЗ. - М.: ТАНДЕМ, 2000.
- 2) Гуляєв В.Г. Організація туристичної діяльності .- К.: Нолидж, 2002.
- 3) Яковлев Г.А. Економіка і статистика туризму. К: Видавництво РДЛ, 2003.
- 4) А.Л. Андрієнко Заповідні куточки Кіровоградської землі. Підручник. – 2-ге видання, доповнене і перероблене. – Кіровоград: ТОВ «Імекс – ЛТД», 2008. – 245с. рис.; кол. Іл.
- 5) В.В. Вовк Екологічний портрет Кіровоградської області. Підручник. – Кіровоград: «Новий світ» 2010. - 50с.
В.А. Онищенко, Т.Д. Андрієнко « Не тільки для ботаніків потрібні та для зоологів такі куточки...» Підручник. – Кіровоград: «Амекс – Д» 2010 – 40с.
- 6) О.І. Прядко, М.Л. Клестов, Р.Я. Регіональні ландшафтні парки. Підручник. – Кіровоград: «Амекс – Д» 2009 – 145с.